

วัฒนธรรมธุรกิจไทยในบริบทสังคมวัฒนธรรมกัมพูชา

บุญเกื้อ ตั้งศรีตระกูล

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาไทยศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

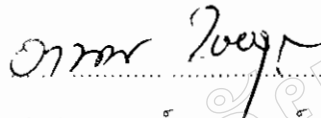
คณะกรรมการควบคุมดุชนิพนธ์และคณะกรรมการสอบดุชนิพนธ์ ได้พิจารณา
ดุชนิพนธ์ของ บุญเกิด ตั้งศรีตระกูล ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมดุชนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษารวม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ ไชยสุริยา)

คณะกรรมการสอบดุชนิพนธ์

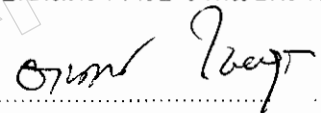
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทนต์ ศรีไธย)

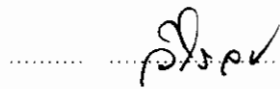
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ ไชยสุริยา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เรืองประเทืองสุข)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับดุชนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่ 15. เดือน พฤษภาคม พ.ศ 2557.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมธุรกิจไทยในบริบทสังคมวัฒนธรรมกัมพูชา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุทนต์ ศรีไธย์ ประธานคณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร ประธานกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อานนท์ ไชยสุริยา กรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางการศึกษาวิจัย ตรวจสอบเนื้อหา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิจิต เรืองเดช รองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ประทีป ทับอัตรานนท์ ดร. วลีรัตน์ มั่นทราฐ และดร.ชัยวัฒน์ เสาทอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือที่ใช้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ นายธัชชยุดิ ภัคดี เอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงเทพมหานคร ศาสตราจารย์ สมบูรณ์ มงคลสมบัติ นายสมศักดิ์ รินเรืองสิน นางอรนุช ฝกรัตน์ และ นางกัญญาภักดิ์ เรียนเวช ผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่ม พร้อมให้ข้อเสนอแนะ เสนอแนะ แนวทางและรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณ สถาบันเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเทพมหานคร สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร สมาคมธุรกิจไทยในกัมพูชา นักธุรกิจ และผู้ประกอบการชาวไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา ที่กรุณาให้เอกสารข้อมูล ให้ความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ให้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ที่สำคัญยิ่ง กำลังใจในความปรารถนาดีจากทวยเทพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บุคคลที่เคารพ ผู้เป็นที่รัก กัลยาณมิตร ที่ส่งพลังจิต สร้างพลังใจในการขจัดอุปสรรค ปัญหา ทุกข์ จนหมดสิ้นไป และเสร็จสมบูรณ์ในที่สุด จึงขอกราบขอบพระคุณ ขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณความดีของงานดุษฎีนิพนธ์นี้ ขอเสนอมาตัญญูตเวทีตาคุณอุทิศแด่บรรพชนไทย บรรพชนกัมพูชา บุพการี ครู อาจารย์ ญาติ และมิตรสหาย ตลอดจนผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาการเป็นปัญญาทรัพย์ โภคทรัพย์ และทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จ ความสุข ความเจริญ ตราบเท่าทุกวันนี้

บุญเกิด ตั้งศิริตระกูล

51810592: สาขาวิชา ไทยศึกษา; ป.ด. (ไทยศึกษา)

คำสำคัญ: มิติวัฒนธรรม/ วัฒนธรรมธุรกิจ/ การจัดการข้ามวัฒนธรรม/ นักธุรกิจไทย/ กัมพูชา

บุญเกิด ตั้งศิริตระกูล: วัฒนธรรมธุรกิจไทยในบริบทสังคมวัฒนธรรมกัมพูชา (THE THAI BUSINESS CULTURE IN THE CAMBODIAN SOCIAL CULTURAL CONTEXT) อาจารย์ผู้ควบคุมดุขุณิพนธ์ เอกวิทย์ มณีธรร, Ph.D., อานนท์ ไชยสุริยา, Ph.D. 221 หน้า. ปี พ.ศ.2557.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชาในบริบทสังคมวัฒนธรรมกัมพูชา 2. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการข้ามวัฒนธรรมอันเป็นพลวัตของวัฒนธรรมทางธุรกิจต่อสถานภาพนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมกับการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักธุรกิจอาวุโส 14 คน โดยการเลือกสุ่มแบบเจาะจง และจากแบบสอบถามนักธุรกิจไทยจำนวน 191 คน โดยการเลือกสุ่มแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบ One-sample t-Test และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า

วัฒนธรรมธุรกิจไทยต่อไปนี้อยู่ในระดับต่ำคือ มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ (PDI) มิติความเป็นปัจเจกนิยมและกลุ่มนิยม (IDV) มิติลักษณะความเป็นเพศชาย (MAS) มิติการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) และมิติการมุ่งเน้นเป้าหมายในระยะยาว (LTO) สำหรับปัจจัยการจัดการข้ามวัฒนธรรมอันเป็นพลวัตของวัฒนธรรมทางธุรกิจฯ พบว่า มี 8 ประเด็นสำคัญคือ 1 ระมัดระวังการหักทลายสตรีชาวกัมพูชาด้วยการยกมือไหว้เสมอ 2 ปรึกษาการบริหารงานในหน่วยงานในกัมพูชาและในไทยแตกต่างกัน 3 การทำงานในกัมพูชาจำเป็นต้องใช้การวางแผนอย่างรัดกุมทุก ๆ ครั้ง 4. ในกัมพูชาจำเป็นต้องใช้เทคนิคหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการทำงานกับผู้ร่วมงานผู้ใต้บังคับบัญชา 5. ต้องใช้การควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดเสมอ ๆ 6. เห็นความสำคัญและอนุญาตให้พนักงาน (ท้องถิ่น) ลงานไปช่วยงานแต่งงานของญาติพี่น้องได้เสมอ 7. ในสภาพสังคมวัฒนธรรมกัมพูชามีโอกาสได้ใช้ความสามารถในการทำงานได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีข้อจำกัด และ 8. มีความเข้าใจในความเป็นชาตินิยมของชาวกัมพูชาที่แสดงออกต่อกรณีปราสาทพระวิหาร ในทำนองเดียวกันรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในกัมพูชา เป็นไปตามแบบจำลอง "อัฐวิธึ" สามัคคี-ดีส่วนรวม ร่วมมือ-สื่อทัศนคติ บริหาร-ธรรมาภิบาล ผสานทุน-คุณธรรม จำต้องภาษา-นำทองวัฒนธรรม นวัตกรรมล้ำสมัย ใส่ใจ-นัยกฎหมาย และกลุ่มชาย-ค้า อาเซียน

51810592: MAJOR THAI STUDIES, Ph D (THAI STUDIES)

KEYWORDS. CULTURE DIMENSIONS/ BUSINESS CULTURE/ CROSS CULTURAL/
THAI BUSINESS/ CAMBODIAN/

BOONKUE TANGSRITRAKUL THE THAI BUSINESS CULTURE IN THE CAMBODIAN
SOCIAL CULTURAL CONTEXT ADVISORY COMMITTEE EKKAWIT MANEETHORN, Ph D., ARNON
CHASURIYA, Ph D 221 p. 2014

The purpose of this research was threefold: firstly, to investigate the business culture of Thai businessmen in the Kingdom of Cambodia (KC) in terms of the Cambodian social cultural context; secondly, to examine the dynamics factors of cross cultural management with the status of Thai businessmen in the KC; and thirdly, to present the appropriate model for cross cultural management of Thai businessmen in KC. Data in this study were collected from two approaches: 14 senior Thai businessmen with purposive sampling and in-depth interviewing techniques, and 191 Thai businessmen with multi-stage random sampling and questionnaire techniques. The following statistics were employed: frequency, percentage, means, standard deviation, one-Sample t-Test, and factor analysis. Research findings were as follows:

The following cultural dimensions of Thai business culture in the KC were at low level: power distance (PDI), individualism (IDV), masculinity (MAS), uncertainty avoidance (UAI), and long-term orientation (LTO), when comparing with the established criteria. As a result of dynamic factors of cross cultural management with the status of Thai businessmen in the KC, eight crucial issues were found: 1. always being careful to greet Cambodian women by raising the hands to respect, 2. the different management organization philosophy in Cambodia and Thailand, 3. in Cambodia, works needing careful planning every time, 4. in Cambodia, innovative techniques were being required to work with colleagues/subordinates, 5. always using close control for the operation of subordinates, 6. being willing to give importance and allowing local employees to take leave for their relatives wedding, 7. in Cambodian culture and society, Thais having the ability to be fully functional with no limitations, and 8. the factors of understanding the Cambodian nationalism are expressed in the case of Preah Vihear Temple. In addition, the appropriate model for cross cultural management of Thai businessmen in the KC, the Eight-Approach or "Athavithree" were revealed as follows: unity-good collaboration, attitude media-cooperation, good governance-administration, merged capital-moral, rote language-culture travel, modernized innovation, attention to law, and ASEAN trade groups.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	13
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	13
สมมติฐานทางการวิจัย	13
ขอบเขตของการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	16
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง	18
ข้อมูลพระราชอาณาจักรกัมพูชา	18
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	48
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	85
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	95
ประชากร กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่ม	95
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	106
การเก็บรวบรวมข้อมูล	109
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	109

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	112
ภาคที่ 1 วิจัยเชิงคุณภาพ: ผลการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 “ศึกษาวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา ในบริบทสังคมวัฒนธรรมกัมพูชา”	115
ภาคที่ 2 วิจัยเชิงปริมาณ: ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 “ศึกษาปัจจัยการจัดการข้ามวัฒนธรรมอันเป็นพลวัตของวัฒนธรรมทางธุรกิจต่อสถานภาพนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา”	120
ภาคที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา ..	141
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	159
สรุปผลการศึกษา	160
อภิปรายผลการศึกษา	165
ข้อเสนอแนะ	191
บรรณานุกรม	196
ภาคผนวก	207
ประวัติย่อของผู้วิจัย	221

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญของกัมพูชา 2554	47
2-2 ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมความเหลื่อมล้ำทางอำนาจต่ำ กับสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง	58
2-3 ดัชนีมิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจของแต่ละประเทศ	59
2-4 ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างสังคมที่มีลักษณะวัฒนธรรมความเป็นปัจเจกนิยม กับสังคมที่มีลักษณะวัฒนธรรมความเป็นกลุ่มนิยม	62
2-5 ดัชนีมิติความเป็นปัจเจกนิยม (Individualism) และความเป็นกลุ่มนิยม (Collectivism) ในแต่ละประเทศ	63
2-6 ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมความเป็นเพศชาย กับสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมความเป็นเพศหญิง	66
2-7 ดัชนีมิติความเป็นเพศชาย (Masculinity) และความเป็นเพศหญิง (Femininity) ในแต่ละประเทศ	67
2-8 ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมการหลีกเลี่ยงความ ไม่แน่นอนต่ำ กับสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง	69
2-9 ดัชนีมิติการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty avoidance) ในแต่ละประเทศ ..	70
2-10 ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะสั้น กับสังคมที่มีมิติวัฒนธรรมการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาว	72
2-11 ดัชนีมิติการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาว (Long-term orientation) ในแต่ละประเทศ ..	73
2-12 ความหมายของระดับดัชนีมิติวัฒนธรรม ตามแนวคิดทฤษฎี กีร์ท ฮอฟสเตด	77
3-1 ทะเบียนผู้ประกอบการไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	95
3-2 สรุปกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ..	102
3-3 เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม สำหรับตอนที่ 2 และตอนที่ 3	107
4-1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักธุรกิจไทยในกัมพูชา	115
4-2 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าสถิติการทดสอบค่าที แบบ One-sample t-Test ในภาพรวมระดับมิติวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	125
4-4 ระดับมิติวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ	127
4-5 ระดับมิติวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา มิติความเป็นปัจเจกนิยม	128
4-6 ระดับมิติวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา มิติลักษณะความเป็นชายหญิง	130
4-7 ระดับมิติวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา มิติการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน	131
4-8 ระดับมิติวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา มิติการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาว	132
4-9 ค่าสัมประสิทธิ์ของการวัดความเพียงพอของข้อมูลการสุ่มตัวอย่างด้วยค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy) และตรวจสอบเมตริกสหสัมพันธ์ด้วย Bartlett's test	136
4-10 ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardized coefficient) โดยการหมุนแกนอโรทอนอลแบบวาริแมกซ์ (Varimax orthogonal rotation) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	137
4-11 ตัวแปรสำคัญที่ถูกเลือกเพื่อใช้ในการสร้างและพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	138
4-12 ตัวแปรสำคัญที่ถูกเลือกเพื่อใช้เป็นประเด็นสำคัญในการจัดทำเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	139
4-13 ร่างแนวทางที่เหมาะสมที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	146

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-14	แนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยในราชอาณาจักร กัมพูชา (รูปแบบสมบูรณ์ปรับปรุงแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ) 153
5-1	ผลการศึกษามิติวัฒนธรรมของกีร์ท ฮอฟสเตด (Geert Hofstede) ในประเทศไทย กับผลการศึกษา วัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา 170

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดและกระบวนการทัศน์ในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์	15
2-1 ระดับของวัฒนธรรม.....	51
2-2 กราฟแสดงเปรียบเทียบดัชนีลักษณะมิติวัฒนธรรมของประเทศในแถบเอเชีย กับประเทศในเอเชียตะวันออก	74
2-3 กราฟแสดงดัชนีลักษณะมิติวัฒนธรรมของประเทศไทย	75
4-1 ภาพรวมระดับมิติวัฒนธรรมทางธุรกิจของนักธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	126
4-2 ร่างแนวทางฯ ที่เหมาะสมต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรมของธุรกิจไทยใน ราชอาณาจักรกัมพูชา	144
4-3 การสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์แนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการข้ามวัฒนธรรม ของธุรกิจไทยในราชอาณาจักรกัมพูชา	151
4-4 "อัฐวิธี" (The eight-approach model)	157
5-1 อัฐวิธี (The eight-approach model) ..	164